

JUST FOOD

Ruokajärjestelmä muutoksessa, miten se tehdään reilusti?

Kaisa Karttunen e2 Tutkimus

Kanta-Hämeen ruokasektorin tulevaisuus-
webinaari 30.10.2020

Mikä on ruokajärjestelmä?

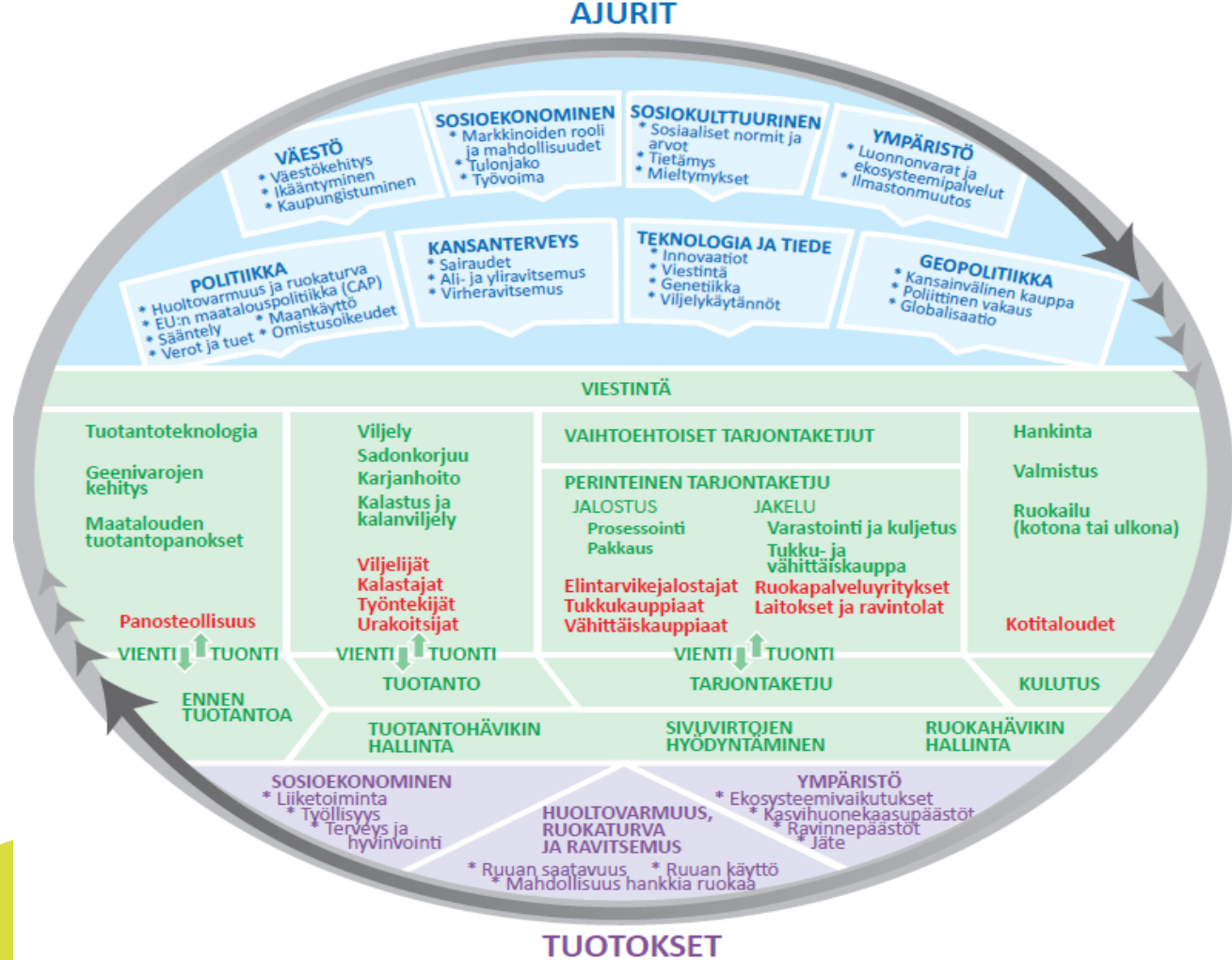

© JUST-FOOD, SYKE, 2020.

JUST
FOOD

Reilu, kestävä ja
ilmastoviisas
ruokajärjestelmä

Ruoka- järjes- telmä näin kuvat- tuna

Ruokajärjestelmän muutos, miksi?

Vaikka Suomessa ruoka-asiat suhteellisen hyvällä tolalla, ongelmiaakin on:

- Maatalous kannattaa keskimäärin huonosti
- Syntyy kielteisiä ympäristövaikutuksia
- Merkittävä osa ruuasta joutuu hukkaan
- Osa väestöstä ruoka-avun varassa
- Ylipaino ja lihavuus kasvava ongelma
- Ilmastonmuutos muuttaa tuotannon edellytyksiä

Muutosvoimia liikkeellä

1. **Ympäristö:** ilmastonmuutoksen hillintä etusijalla, myös luonnon monimuotoisuus, vesistöjen tila, ja niistä seuraavat ruokajärjestelmän tavoitteet ja ohjaustoimet, vaikutuksia myös kuluttajien valintoihin; kiertotalouden korostuminen
2. **Kansanterveys ja ravitsemus:** ylipaino-ongelma pahenee. Uudet ravitsemussuositukset tulossa – vaikuttavat esim. julkisiin ruokapalveluihin. Yhteiskunta satsaa enemmän elintapasairauksien ennaltaehkäisyyn.
3. **Sosio-kulttuuriset:** Muutos kuluttajien syömisessä suht.hidasta, mieltymykset kuitenkin erilaistuvat. Ruuan hankkimisen ja kuluttamisen tavat muuttuvat. Käytännön ruokataidot heikkenevät?
4. **Politiikat:** Uusi CAP ja sen sovellus Suomessa (tukien ohjausvaikutus). Miten ilmasto- ja ympäristöohjaus muuttuu? Verotuksen ohjausvaikutus. Siirtyminen kohti kokonaisvaltaisempaa ruokapolitiikkaa.

Lisää muutosvoimia....

- 5. Geopolitiikka, ml. kauppapolitiikka,** USA-Kiina-Venäjä, Mercosur, kv-kauppasopimukset, Brexit. Epävakaus jatkuu, hinnat heilahtelevat maailmanmarkkinoilla. Kansainvälinen kilpailu kiristyy. Meillä kannattavuus paranee erikoistumalla.
- 6. Teknologiat,** innovaatiot, digitalisaatio: datan valta: mm. ruokahävikin hallinta, uudet kaupankäyntitavat, ”laboratorioruoka”, muut ruokainnovaatiot, täsmäviljely ym.
- 7. Väestö:** ikääntyvä, mutta suht. ostovoimainen väestö, jolla omat erityistarpeensa. Monipaikkaisuus koronan myötä. Työvoiman saanti enenevä ongelma kasvavilla maataloilla ja koko ketjussa.
- 8. Sosio-ekonomiset:** kansalaisten ostovoiman kehitys vs. hintakehitys suhteellisen vakaa. Osalla edelleen ongelmia ruuan hankkimisessa. Sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun korostuminen.

Reilu ruokamurros – Just food

- 6-vuotinen hanke
- Rahoitus Strategisen tutkimuksen neuvostolta
- Palvellaan päätöksentekijää tiedolla

Tavoitteet ruokajärjestelmän päästövähennyksille

- Ruokajärjestelmästä syntyy nyt runsas neljännes Suomen kaikista kasvihuonekaasupäästöistä

33 %:n vähennys
ruokasektorin
ilmastopäästöissä
huolehtien samalla
riittävästä
ravitsemuksesta

Tavoite v. 2035

70 %:n vähennys
ruokasektorin
ilmastopäästöissä
huolehtien samalla
riittävästä
ravitsemuksesta

Tavoite v. 2050

Reilu, kestävä ja
ilmasto-
viisas
ruokajärjestelmä

Vaihtoehtoisia tulevaisuuspolkuja vähähiiliseen ruokajärjestelmään

Maankäytön muutoksen perustuva polku

Maankäytön ja ruokavalion muutoksen yhdistelmäpolku

Ruokavalion muutoksen perustuva polku

Teknologian muutoksen perustuvat polut

- 1** Ruuan kulutus ja tuotanto lähes ennallaan, iso osa turvepelloista pois tuotannosta, parannuksia maatalouskäytäntöihin
- 2** Maito- ja lihatuotteiden kulutus vähenee kolmanneksella nykyisestä. Kolmannes pelloista jää käyttämättä maataloustuotannossa, ja ohjataan hiilen sitomiseen.
- 3** Maito- ja lihatuotteiden kulutus vähenee kolmannekseen nykyisestä. Yli puolet pelloista jää käyttämättä maataloustuotannossa, ja ohjataan hiilen sitomiseen.
- 4** Maatalousteknologinen vallankumous, tuottavuutta ja tehokkuutta parantavat uudet tuotantoprosessit käyttöön
- 5** Ruuan teknologisoituminen, ruoka tuotetaan laboratorioissa valmistetuista raaka-aineista ja ainesosista

Vaihtoehtoisia tulevaisuuspolkuja vähähiiliseen ruokajärjestelmään

Maankäytön muutokseen perustuva polku

- Ruuan kulutus ja tuotanto ennallaan
- Iso osa turvepelloista pois tuotannosta
- Parannuksia maatalouskäytäntöihin

Ruokavalion muutokseen perustuva polku

- Maito- ja lihatuotteiden kulutus vähenee kolmasosaan nykyisestä
- Puolet pelloista jää käyttämättä maataloustuotannossa ja ohjataan hiilen sitomiseen

Teknologian muutokseen perustuva polku

- Tuottavuutta ja tehokkuutta parantavat uudet tuotantoprosessit ruuantuotannossa
- Ruuan raaka-aineiden korvaaminen laboratorioissa valmistetuilla tuotteilla ja ainesosilla

Tulevaisuuspolkuihin liittyy arvostus- ja reiluuskysymyksiä

MAATALOUSTUOTANTO JA
RUUAN TARJONTAKETJU

YMPÄRISTÖ

- RAVITSEMUS JA
TERVEYS

Miten reiluutta arvioidaan?

- Muutosten jakovaikutukset: kuka muutoksesta hyötyy, kuka häviää?
- Eri toimijaryhmien ja erityistarpeiden tunnistaminen ja tunnustaminen
- Kenen ääni kuuluu? Kuka voi osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon?
- Tarvitaanko kompensatioita? Korvaus kohtuuttomista, mutta vaikeasti vältettävistä haitoista.

Reilu, kestävä ja
ilmastoviisas
ruokajärjestelmä

Esimerkiksi:

Jos valitaan tulevaisuuspolku 1, 2 tai 3:

- Mitä tapahtuu eri väestöryhmien (esim. ikäihmiset, lapset) ravitsemukselle? Miten haitat korjataan?
- Mitä tapahtuu viljelijöiden toimeentulolle tai maatalouden alueelliselle sijoittumiselle Suomessa? Miten tulonmenetyksiä ja tehtyjä investointeja korvataan?
- Kulutamme aiempaa enemmän luonnonvaroja ja tuotamme aiempaa enemmän päästöjä Suomen rajojen ulkopuolella?
- Mitä tapahtuu muille ympäristömuuttujille, kuten luonnon monimuotoisuudelle?

Millaisia suosituksia annetaan?

- Ensimmäinen politiikkasuositus [täällä](#) 28.10.2020
- Erilaiset keinoyhdistelmät: julkinen + yksityinen
 - suositukset, neuvonta esim. ravitsemussuositukset
 - verotus, esim. alennettu alv kasviperäisille
 - tuet, investoinnit: mihin CAP ohjaa?
 - kiellot, sanktiot
 - markkinahinnat, vastuullisuuslisät
 - brändit ja sertifikaatit
 - uudet innovaatiot ja arvoketjut, esim. kasviproteiinit
- Tarvitaan ruokapolitiikkaa!

Reilu ruokamurros
vaatii eri tavoitteita yhteensovittavaa politiikka ja laajaa osallistumista

Ilmastotavoitteiden tähtäin ja siihen sopivimmat väitteet eivät muodosta erillisyydenkäsittelyä. Tarvittavien maatalouden käytösten väskä on välttämätöntä jotta ilmastotavoitteiden saavuttaminen on mahdollista.

Reilu siirtymä huomioi ilmastotavoitteiden lisäksi myös ruokaturvaa, ihmisen hyvinvointia ja ympäristöä.

Ruokajärjestelmän tähtäin tähtävinä on tuottaa hyvää ravitsemusta kaikille ilmastotavoitteiden saavuttamisen on tukeutuksena, että tämä tavoite ei väärin, Ruokajärjestelmän ilmastotavoitteet tulvat toteutettaviksi.

Ilmastotavoitteiden vaikutukset maatalouteen voivat olla huomattavia ja vaihtelevat alueittain. Suurempia riskin on erityisesti maataloustuotantoa olevien luonnonvarojen katoaminen. Hyväksyttävä strategia on, että ilmastotavoitteet vaikuttavat vaikutukset joidenkin ryhmien hyvinvointia tai toimintamallia. Siirtymäajat tulevat ottaa huomioon.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen on erittäin haastavaa myös toimien välikäsitteiden luonnonvarojen katoaminen, veden käyttöön ja laatuun sekä eläinten hyvinvointiin.

Reilu siirtymä vaatii lähtökohdat ja kukaan kukaan. Ruokajärjestelmän ilmastotavoitteiden vaikutukset muuten maatalouden tuottamiseksi, ihmisen hyvinvointia ja ympäristöä on otettava huomioon.

Reilu siirtymä perustuu laajaan osallisuuteen. Eri ryhmien on voitava osallistua toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Erityisesti tarvitaan uusia, suuren joiden ryhmien, kuten lasten ja nuorten, osallisuutta.

JUST FOOD Reilu Kattava ja Ruokajärjestelmä | Tule mukaan! @justfood_fi

Ilmastotavoitteiden reilu siirtymäohjelma
Fair Food Policy Brief • 10/2020

Kiitos

www.justfood.fi
[@justfood_stn](https://www.instagram.com/justfood_stn)
Podcast 27.10.

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Terveystieteiden tutkimuskeskus
Terveystieteiden tutkimuskeskus

SUOMEN AKATEMIA
FINLANDS AKADEMI
ACADEMY OF FINLAND

